

 <https://doi.org/10.30563/turklad.899401>

İntihal / Plagiarism

This article was checked by

programında bu makale taranmıştır

Makale Bilgisi / Article information

Makale Türü / Article types	Kitap Tanıtımı / Book Review
Geliş Tarihi / Received date	: 18.03.2021
Kabul Tarihi / Accepted date	: 01.06.2021
Yayın Tarihi / Date published	: 20.06.2021

Atıf / Citation

Kısa, O. (2021). “Özeren, Mehmet (2019). Çağdaş Türk Lehçelerinde Rusçadan Yapılan Kavram ve Gramer Çevirileri. Ankara: Akçağ Yayıncılık”. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi / International Journal of Turkic Dialects (TÜRKLAD)*, 5. Cilt, 1. Sayı, 233-235.

ÖZEREN, MEHMET (2019). ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİNDE RUSÇADAN YAPILAN KAVRAM VE GRAMER ÇEVİRİLERİ. ANKARA: AKÇAĞ YAYINCILIK

Özeren, mehmet (2019). çağdaş türk lehçelerinde rusçadan yapılan kavram ve gramer çevirileri. ankara: akçağ publications

OĞUZ KISA¹

Öz

Diller tarih boyunca sürekli olarak birbirlerini etkilemişlerdir. Bu etkileşme ise daha çok dil dışı sebeplerle şekillenmiştir. Baskın dil olarak tabir edebileceğimiz kaynak dil, hedef dile çeşitli dilbilgisi unsurlarını ödünçleme veya kopyalama gibi yollarla verir. Çağdaş Türk Lehçeleri de gerek coğrafi gerek siyasi sebeplerle tarih boyunca Rusçanın etkisinde kalmıştır. Bu bağlamda öne çıkan öğelerin başında kavram ve gramer çevirileri gelmektedir.

Mehmet Özeren’in “Çağdaş Türk Lehçelerinde Rusçadan Yapılan Kavram ve Gramer Çevirileri” adlı kitabında, özellikle 20. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren Rusçanın etkisi altında şekillenen iki dilli Türk topluluklarının dillerindeki kavram ve gramer çevirileri ele alınmıştır. Eser, on altı Çağdaş Türk Lehçesindeki ekler, sözdizimi ve sözcük kategorilerinin ele alınması bakımından önem taşımaktadır. Bu çalışmada, “Çağdaş Türk Lehçelerinde Rusçadan Yapılan Kavram ve Gramer Çevirileri” adlı eser üzerine bir inceleme/tanıtma yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kavram ve Gramer Çevirileri, Dil, Dil İlişkileri.

¹ Arş. Gör. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, kisaoguz64@gmail.com

Abstract

Languages have constantly influenced each other throughout history. This interaction is mostly shaped by non-linguistic reasons. The source language, which we can define as the dominant language, gives the target language various grammatical elements by borrowing or copying it. Contemporary Turkic dialects have also been influenced by Russian throughout history due to geographical and political reasons. In this context, concept and grammatical translations are the leading elements.

In Mehmet Özeren's book, "Çağdaş Türk Lehçelerinde Rusçadan Yapılan Kavram ve Gramer Çevirileri", the concept and grammatical translations in the languages of bilingual Turkic communities, which have been shaped under the influence of Russian, especially since the first quarter of the 20th century, are discussed. The work is important in terms of handling the affixes, syntax and word categories in sixteen modern Turkic dialects. In this study, a review / introduction will be made on "Çağdaş Türk Lehçelerinde Rusçadan Yapılan Kavram ve Gramer Çevirileri".

Keywords: Concept and Grammar Translations, Language, Language Relations.

İnsan düşünen bir canlıdır. Düşünce de dil vasıtasıyla oluşur. Soyut bir kavram olan düşünceyi dil ile somut hâle getirmek mümkündür. Dil sayesinde yaşadığımız tecrübeleri yansıtır ve içinde yaşadığımız evreni yorumlayabiliriz. Fakat bu yorumlama insanların o evrenden ne anladıkları ve o evreni ne kadar aktarabildikleriyle sınırlıdır. Çünkü insanın çevresinde olup bitenleri anlamlandırabilmesi için, öncelikle onları kavramsallaştırması gerekir. Eğer çevrede bulunan şeyler, kavram olarak insan zihninin içinde bulunmazsa, o şey hakkında bir düşünceye sahip olamaz dolayısıyla da düşünce işlemi gerçekleşmez.

İki farklı dil arasında kavram aktarımı ve gramer aktarımı çeşitli şekillerde sağlanabilir. Kavram ve gramer çevirisi, bir dildeki ek veya sözcüğün taşıdığı anlamın veya söz dizimi yapısının başka bir dile çeviri yoluyla aktarılmasıdır. Bu tür çevirilerde ise anlam boyutu önemli bir yere sahip olduğu için anlamın kavramsal (sözcükler) yönü ile

gramer (ekler ve edatlar) yönü ön plana çıkmaktadır.

Rusçanın etkisinde kalmış olan iki dilli Türk toplulukları, özellikle 20. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren Rusçadan kavram ve gramer çevirileri yapmaktadırlar. Fakat bu çeviriler, Çağdaş Türk lehçeleri içerisindeki alıntı sözcüklerden daha tehlikelidir. Çünkü Rusça ve Türkçenin dil mantığı farklı olduğu için konuşma ve yazma içerisinde çeviri kaynaklı bozulmalar meydana gelmektedir. Bunun sonucunda Türkçeye ait olmayan dilsel yapılar farkında olmadan artmakta, Türkçe unsurlar ise azalmaktadır. Bu gibi yapı kaynaklı sorunları arttırmak mümkündür.

Özeren'in bu çalışması, 2013 yılında tamamlamış olduğu doktora tezinin yeniden gözden geçirilmiş ve sınırlandırılmış biçimindedir. Eserdeki verilerin, kavram ve gramer

çevirilerinin sıklıkla görüldüğü konuşma dili ile ilgili kaynaklara ve konuşma kılavuzlarına dayandırıldığı belirtilmiştir. Bunun sebebi olarak konuşma kılavuzlarının, kişilerden veya idyolektlerden kaynaklı ifade hatalarına yer vermemesi ve yazı diline dayalı konuşma dilinin nasıl kullanıldığı ile ilgili önemli veriler vermesi olarak görülmüştür.

Mehmet Özeren, *Çağdaş Türk Lehçelerinde Rusçadan Yapılan Kavram ve Gramer Çevirileri* kitabının birinci bölümünde, dil bilgisi unsurları olan **ekler**, **söz dizimi** ve **sözcük** (*Rusça edatların, sözcüklerin çevrilmesi*) kategorileri ile ilgili kavram ve gramer çevirilerinden bahsetmektedir. İlgili başlıklar içerisinde on altı Çağdaş Türk Lehçesinden (Altay, Başkurt, Gagavuz, Hakas, Karacay – Malkar, Karaim, Kazak, Kırgız, Kırım – Tatar, Kumuk, Nogay, Özbek, Şor, Tatar, Tuva ve Türkmen Türkçesi) alfabetik sıraya göre örnekler bulunmaktadır.

Kitabın ikinci bölümünde, kavram ve gramer çevirileri konularına göre ayrılarak ve alfabetik sıra gözetilerek on altı lehçede görülen veriler ele alınmıştır. Elde edilen verilere göre “Kabul Etme, Kendini Tanıtma, Tanışma ve Kişisel Bilgi İle İlgili Söylemlerdeki Çeviriler; Aile Durumu İle İlgili Söylemlerdeki Çeviriler; Yol, Taşıt, Yolculuk ve Konaklama İle İlgili Söylemlerdeki Çeviriler; Eğitim ve Öğretim İle İlgili Söylemlerdeki Çeviriler; Saat ve Zaman İle İlgili Söylemlerdeki Çeviriler; İş ve Meslek İle İlgili Söylemlerdeki Çeviriler; Yemek ve Nezaket İle İlgili Söylemlerdeki Çeviriler; Alışveriş İle İlgili Söylemlerdeki Çeviriler, Sağlık İle İlgili Söylemlerdeki Çeviriler, Sayılar İle İlgili Söylemlerdeki Çeviriler, Diğer Konular İle İlgili Söylemlerdeki Çeviriler” şeklinde konu sınırlandırılmasına gidilerek inceleme yapıldığı görülmektedir.

Eserde Çağdaş Türk lehçeleri ile ilgili tespit ve örneklerde lehçelerin ayırt edici sesleri transkripsiyon işaretleri ile gösterilmiştir. Ayrıca kavram ve gramer çevirileri belli bir düzen içerisinde incelenmiştir. Bu düzen şu şekildedir: Çağdaş Türk Lehçelerindeki söylemler ardından Rusça söylem biçimi daha sonra Çağdaş Türk lehçelerindeki söylemler ve Türkçede olması gereken yakın anlamı, en sonda da taranan kaynağın kısaltılmış hali ve sayfa numarası verilmiştir.

Kitabın son bölümü sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır.

Özeren’in Çağdaş Türk Lehçelerinde Rusçadan Yapılan Kavram ve Gramer Çevirilerini ele aldığı bu kapsamlı çalışmanın yalnızca çeviribilim üzerine çalışanlar için değil, aynı zamanda lehçeler üzerine sözdizimi, fonetik, semantik alanında çalışan araştırmacılar ile Türk dünyası öğrencilerine Türkçe öğretiminde de yol gösterici bir kaynak olduğu görülmektedir.

Kaynaklar

Özeren, M. (2019). *Çağdaş türk lehçelerinde rusçadan yapılan kavram ve gramer çevirileri*. Ankara: Akçağ Yayıncılık.

Özeren, M. (2020). *Tacikistan kırgız Türkçesi*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Özeren, M. (2019). *Kırgız türkçesi ağızlarında ikilemeler*. Ankara: Akçağ Yayınları.